

Ekonomikas ministrija

LATVIJAS EKONOMIKAS TRANSFORMĀCIJA

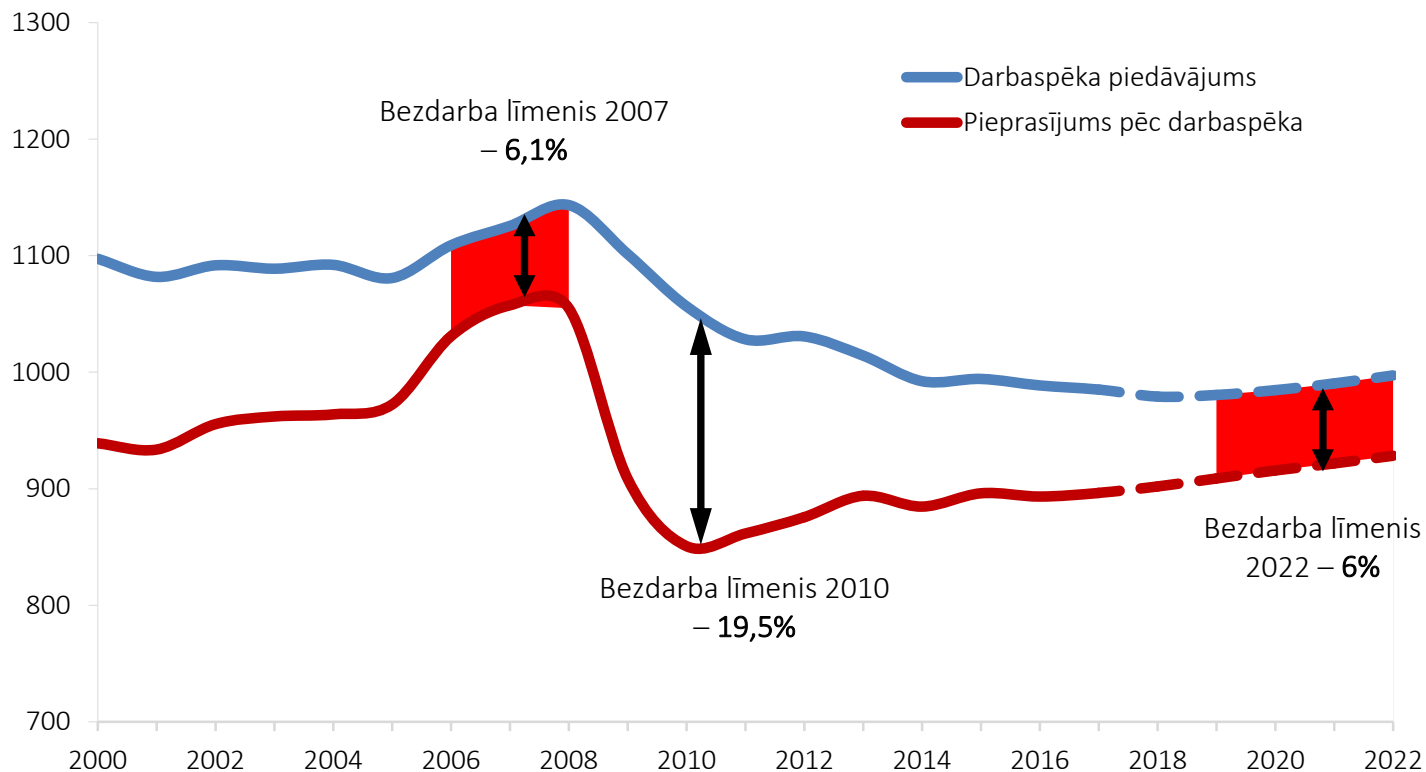
PRODUKTIVITĀTE UN CILVĒKKAPITĀLS

Jānis Salmiņš
2017.gada 8.decembris

Ekonomikas ministrija

PROGNOZES RĀDA, KA DARBA ROKU TRŪKUMS KĻŪS VĒL IZTEIKTĀKS

Avots: EM prognozes (2016), Centrālā statistikas pārvaldes dati

Ekonomikas ministrija

LAI ARĪ NOZARU ATTĪSTĪBAS TENDENCES PĒDĒJOS 5 GADOS IR BIJUŠAS ATŠKIRĪGAS, DARBASPĒKA IZMAKSAS IR AUGUŠAS VISUR

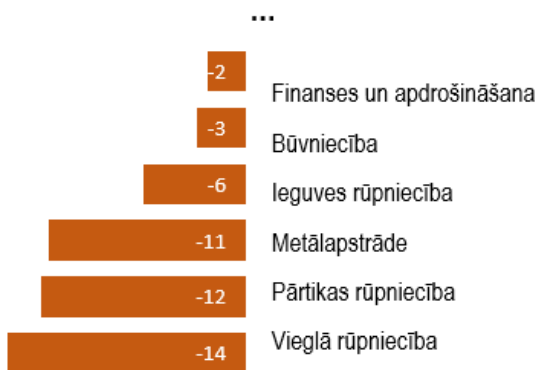
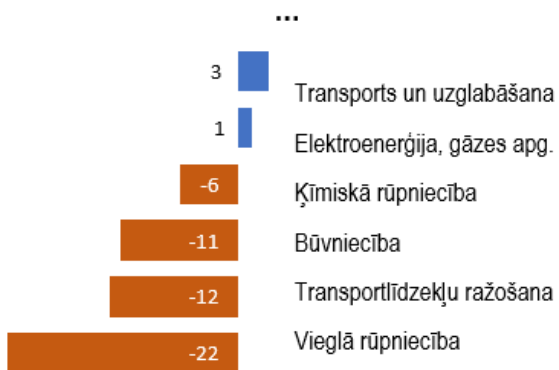
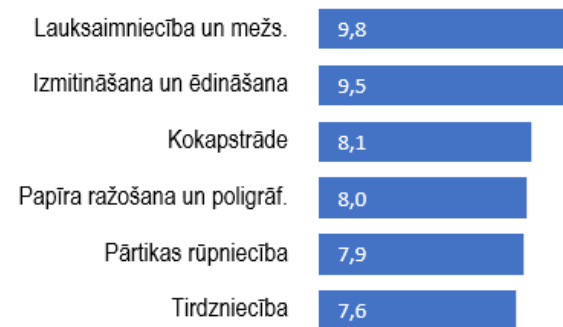
Izaugsme, 2016./2012.gadu, %

Nodarbinātie, 2016./2012.gadu, %

Darbaspēka izmaksas, 2015./2012.gadu, vidēji gadā, %

Ekonomikas ministrija

VAIRUMĀ NOZARU PRODUKTIVITĀTE IEVĒROJAMI ATPALIEK NO ES VIDĒJĀ LĪMEŅA

Produktivitāte, tūkst. eiro

Produktivitātes izmaiņas, %

Produktivitāte, % no nozares vidējā rādītāja ES

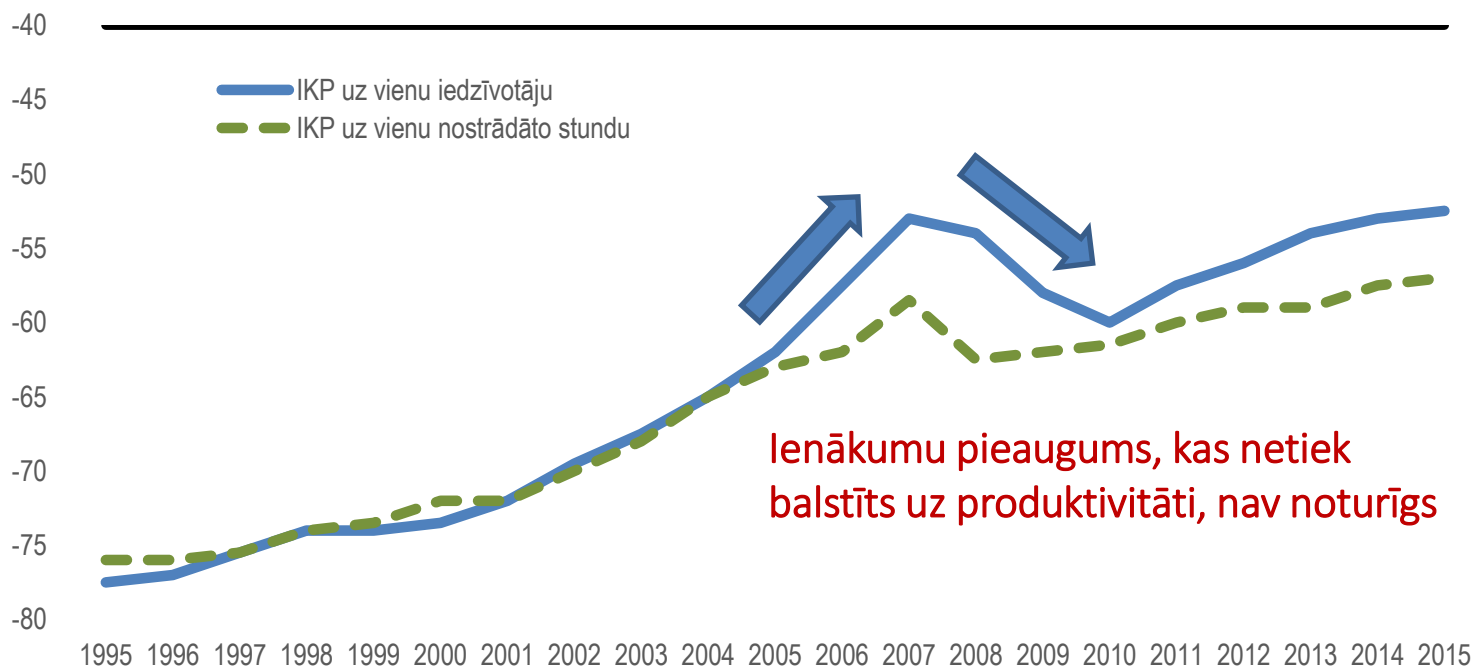

Ekonomikas ministrija

PRODUKTIVITĀTES DEVUMS LATVIJAS KONVERĢENCĒ MAZINĀS

Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju un produktivitātes relatīvā atpalcība no attīstītākajām OECD valstīm procentpunktos

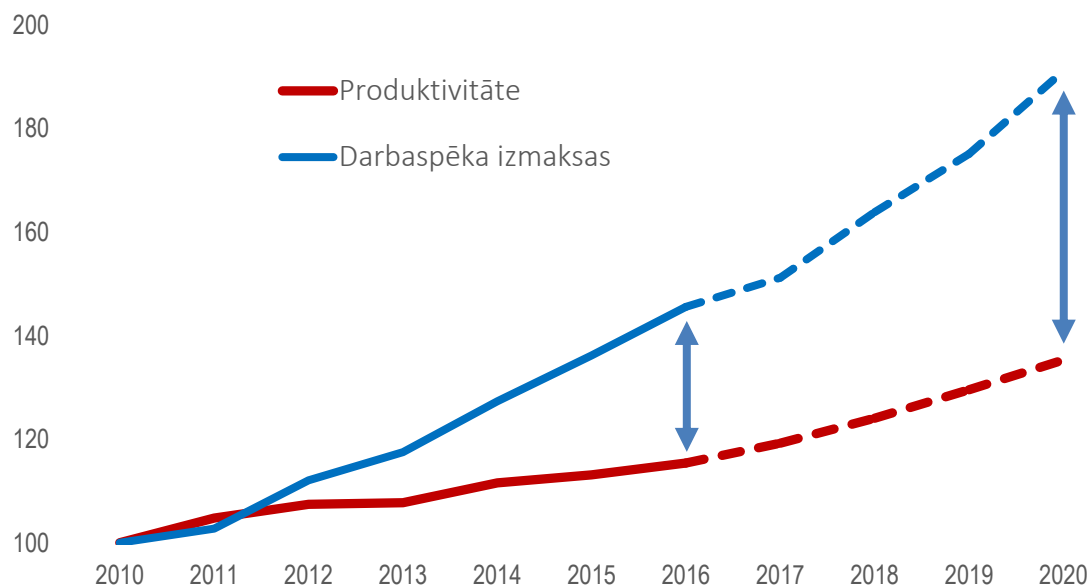
- Īstermiņā svarīga ir izmaksu konkurētspēja – **darba samaksas pieaugumam jābūt līdzsvarotam ar produktivitātes kāpumu**. Pretējā gadījumā tiek zaudēta konkurētspēja tirgojamās nozarēs, kas gala rezultātā nenodrošina noturīgu kopējo ienākumu (labklājības) pieaugumu
- Vidējā un ilgtermiņā **konkurētspējas balsts ir produktivitāte**, ko ietekmē tehnoloģiskās atpalcības pārvarēšana, ražošanas modernizēšana un investīcijas, ieguldījumi cilvēkkapitālā, pētniecībā un inovācijā u.c. piedāvājuma puses faktori

Ekonomikas ministrija

PIEAUG PLAISA STARP PRODUKTIVITĀTI UN DARBASPĒKA IZMAKSĀM

2010.gads = 100

- ✓ Darbaspēka izmaksu pieaugums ir neizbēgams atvērta darba tirgus apstākļos
- ✓ Latvija var zaudēt konkurētspēju zemo izmaksu segmentos ātrāk nekā iegūt priekšrocības produktu ražošanā ar augstu pievienoto vērtību

Darba roku un zināšanu trūkums ▶ pieaug darba algas ▶ uzņēmumu izmaksas aug straujāk par produktivitāti ▶ pasliktinās konkurētspēja ▶ risks ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei

VIDĒJU IENĀKUMU «SLAZDS»!

Ekonomikas ministrija

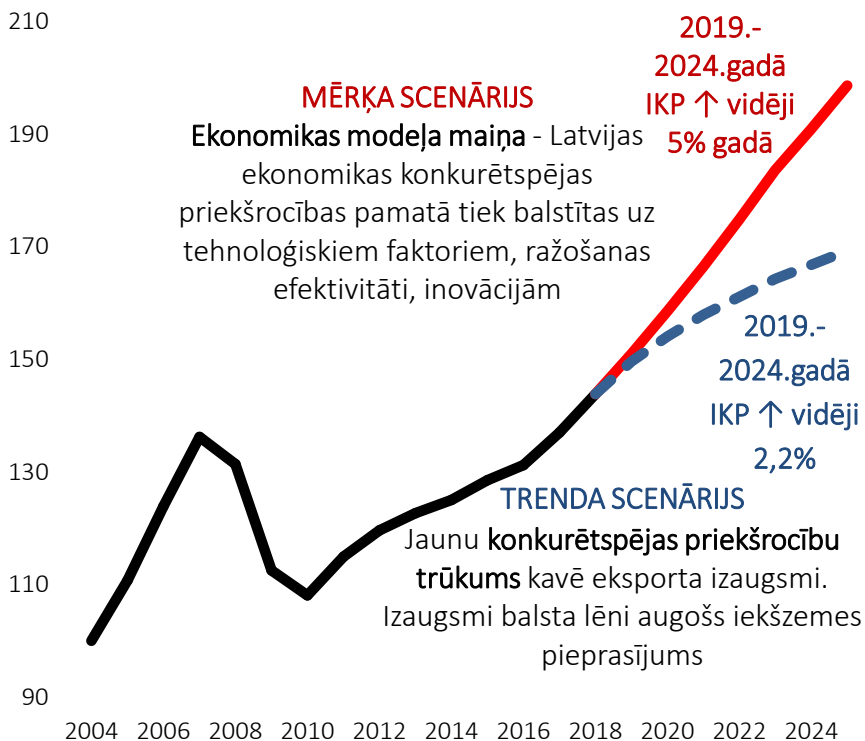
LATVIJAS ATTĪSTĪBAS SCENĀRIJI

Ekonomikas izaugsme

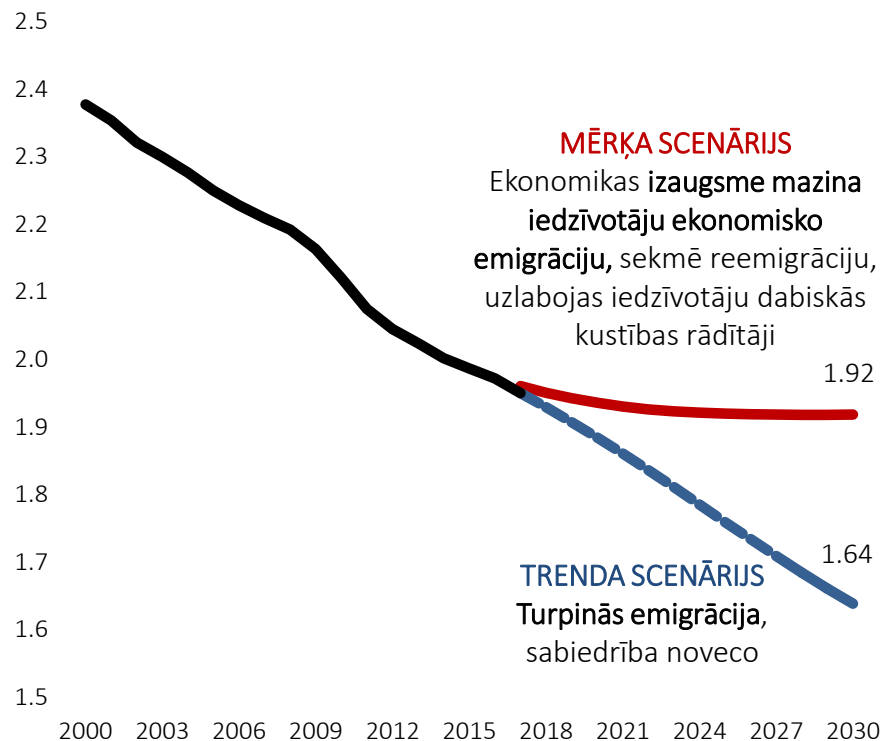
=

Demogrāfiskā situācija

IKP salīdzināmās cenās, 2004.g. = 100

Iedzīvotāju skaits, milj.

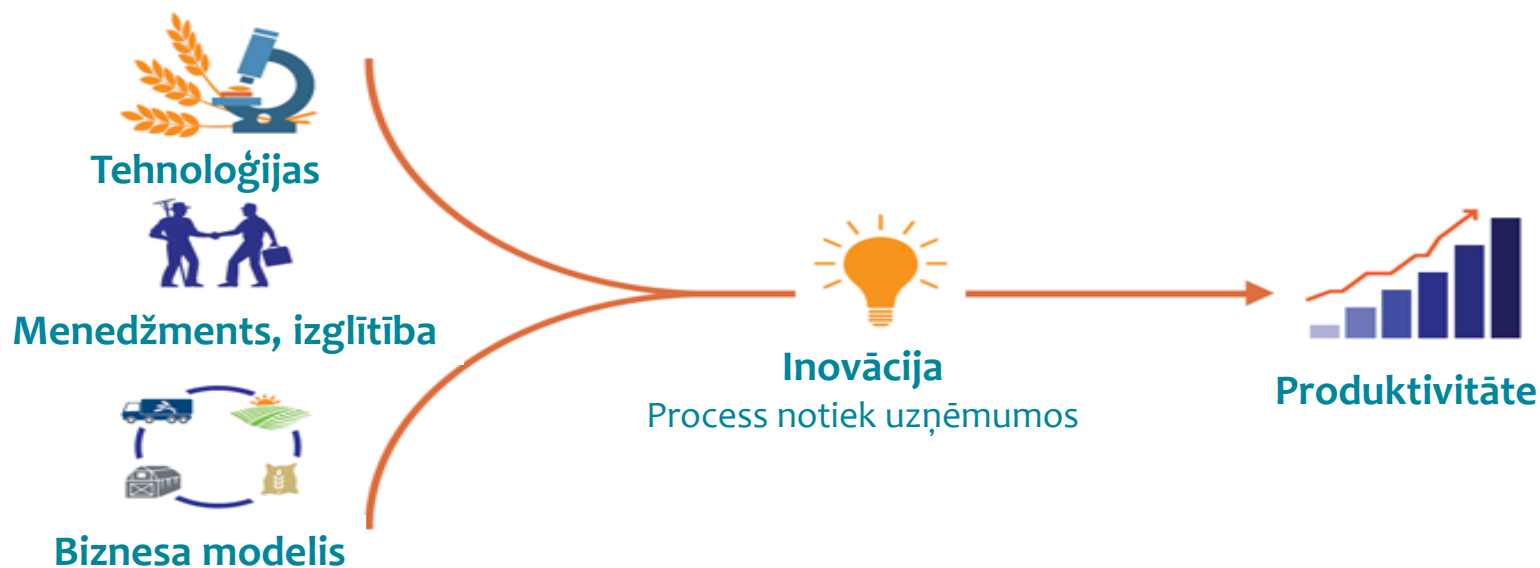

Ekonomikas ministrija

PRODUKTIVITĀTES LĪMEŅA PIEAUGUMS, VEICOT STRUKTURĀLO TRANSFORMĀCIJU

- 3 gadu laikā produktivitātes līmenim jāsasniedz vismaz 50% no ES-28, jāveicina tautsaimniecības struktūras pārmaiņas jeb transformācija.

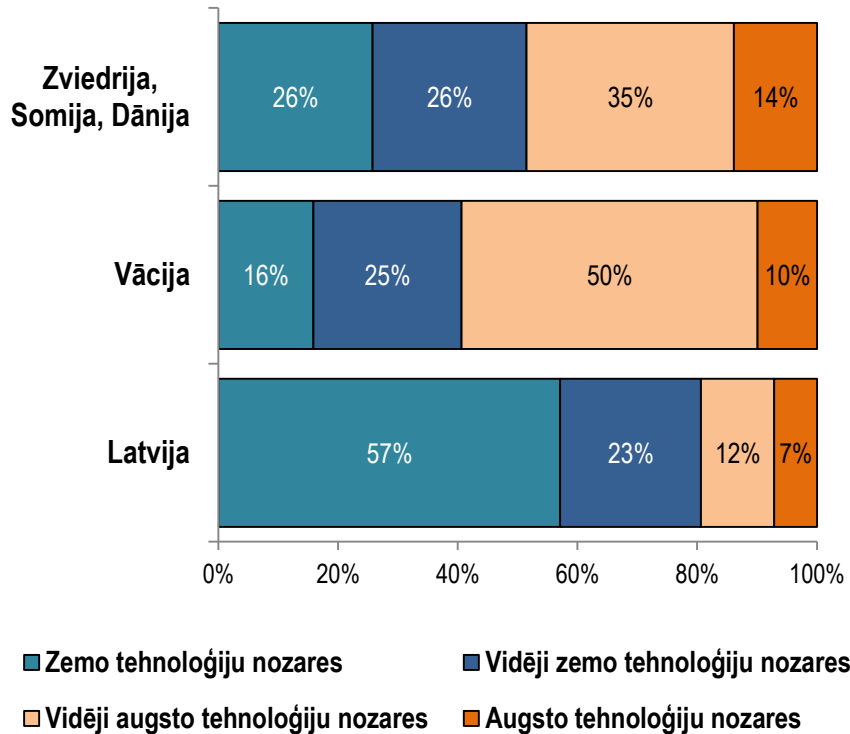
Izaicinājums – jaunu konkurētspējas priekšrocību veidošana: ieguldījumi jaunākās tehnoloģijās, inovācijās, pētniecībā, cilvēkkapitālā, t.i., resursu efektīva piesaiste un pārdale. **Nepieciešama ekonomisko subjektu uzvedības maiņa**

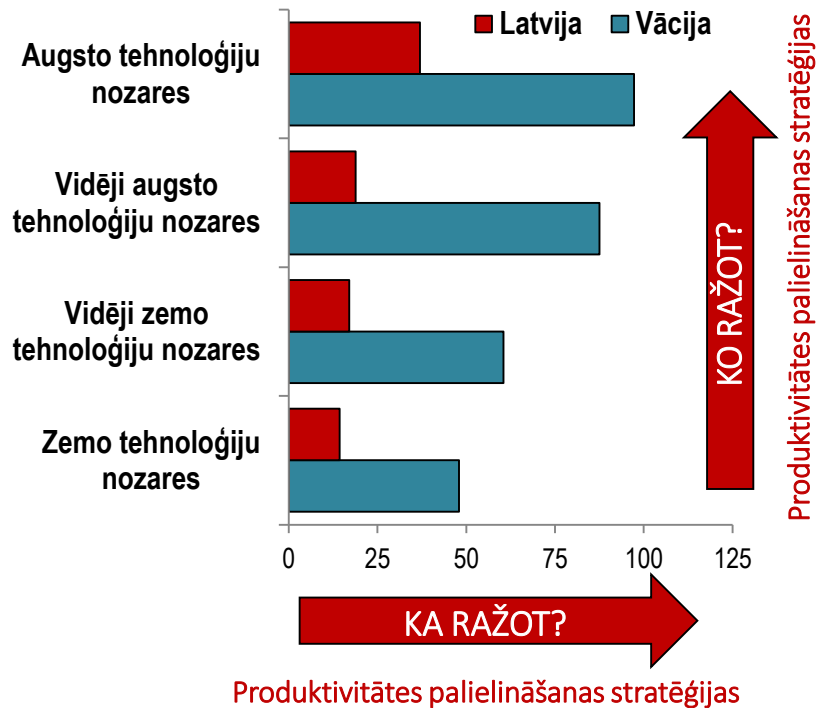
Ekonomikas ministrija

LATVIJAS RŪPNIECĪBA SPECIALIZĒJAS ZEMO TEHNOLOĢIJU NOZARĒS

Apstrādes rūpniecības struktūra pēc tehnoloģijas līmeņiem*, %

Produktivitāte apstrādes rūpniecības nozarēs pēc tehnoloģiskās intensitātes*, tūkst. EUR uz 1 nodarbināto

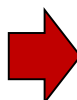
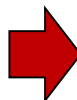
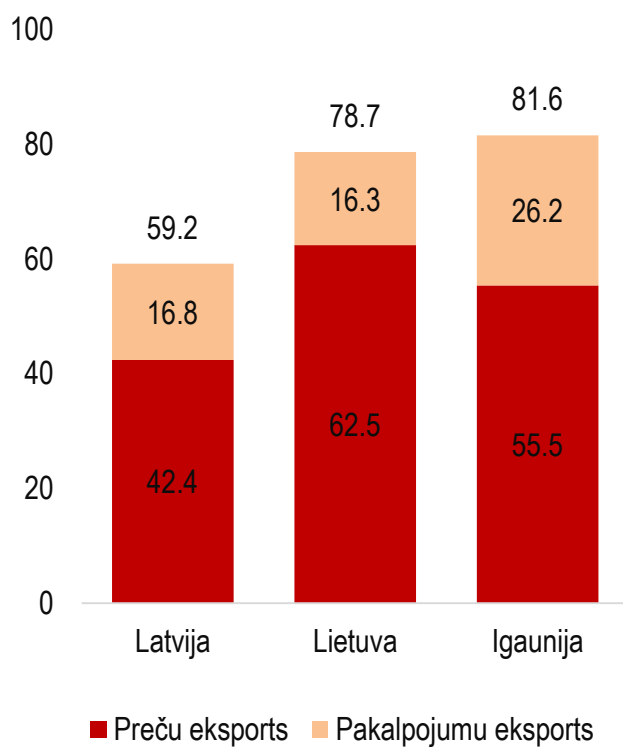
* 2016.gada EM novērtējums

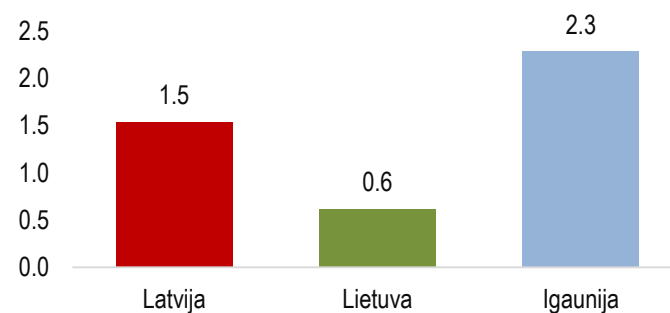
Ekonomikas ministrija

RELATĪVI ZEMI IENĀKUMI NO EKSPORTA

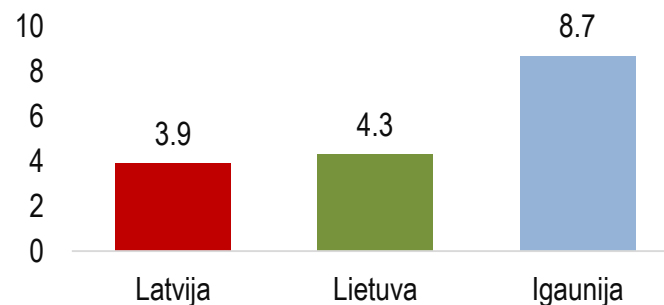
Preču un pakalpojumu eksports
(procentos no IKP, vidēji 2013.-2016.gadā)

IKT pakalpojumu eksports
(procentos no IKP, vidēji 2013.-2016.gadā)

Augsto tehnoloģiju produktu eksports
(procentos no IKP, vidēji 2013.-2015.gadā)

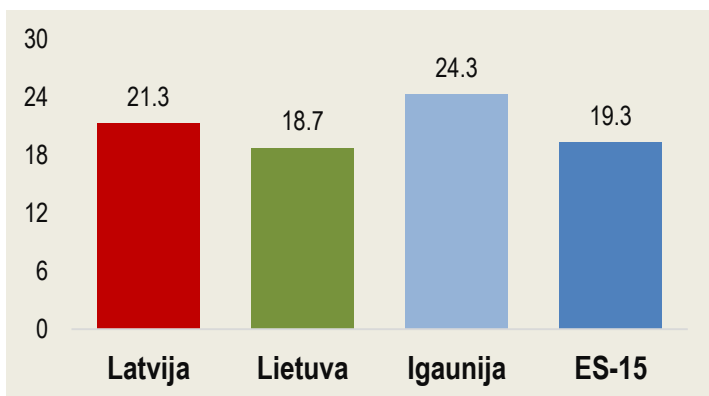

Ekonomikas ministrija

NEILGTSPĒJĪGA INVESTĪCIJU STRUKTŪRA

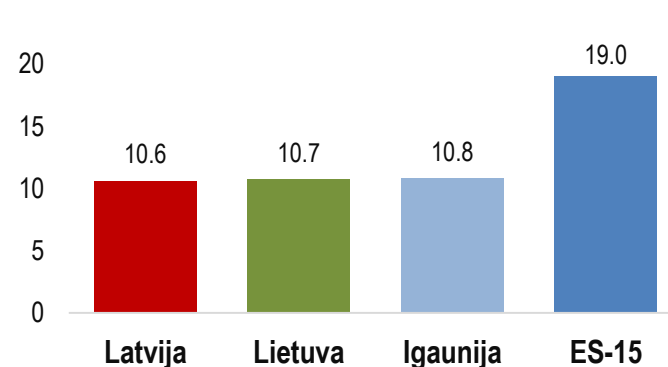
Investīciju līmenis

(procentos no IKP, vidēji 2013.-2016.gadā)

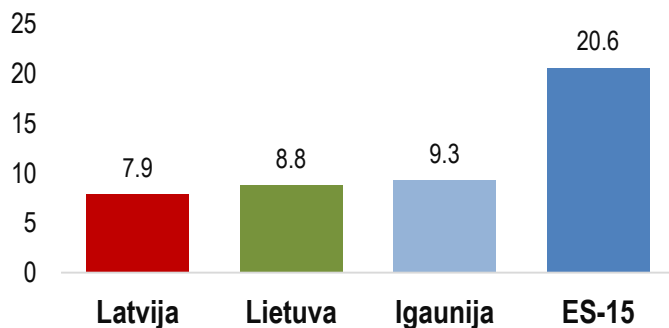
Investīcijas apstrādes rūpniecībā

(% no kopējām investīcijām)

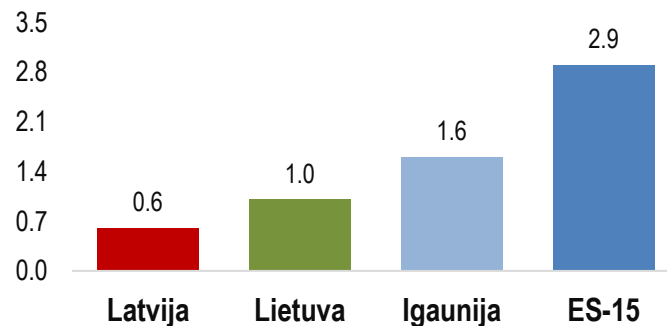
Investīcijas intelektuālā īpašuma produktos

(% no kopējām investīcijām)

Izdevumi pētniecībai un attīstībai

% no IKP

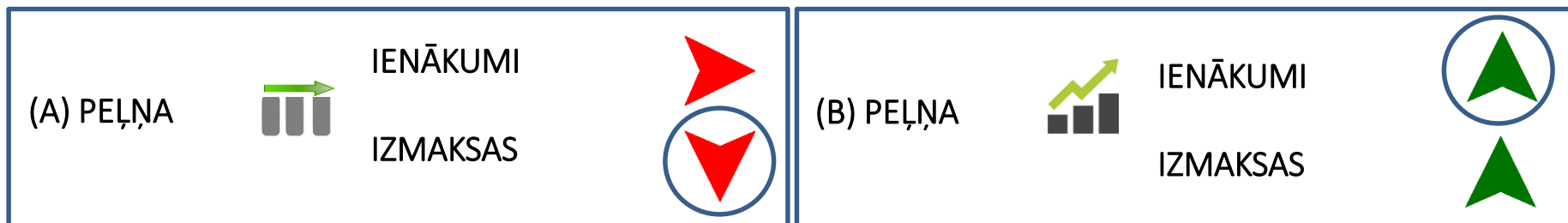

Ekonomikas ministrija

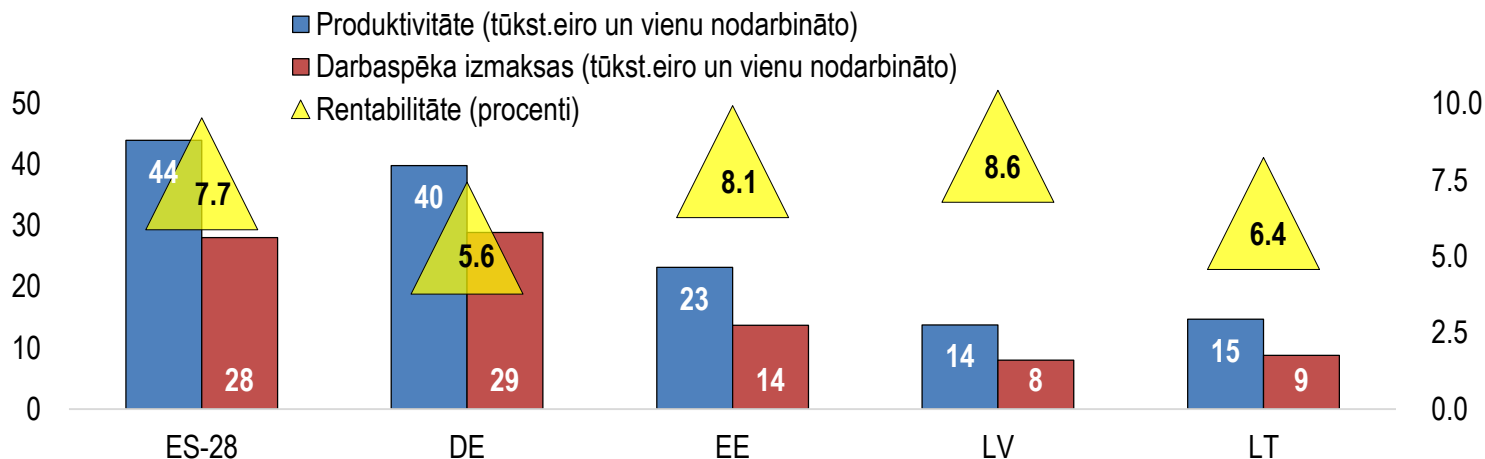
BIZNESA STRATĒGIJAS NAV VĒRSTAS UZ INOVĀCIJAS ATTĪSTĪBU

- ☐ Biznesa stratēģijas nav vērstas uz inovācijas attīstību – nepieciešama biznesa stratēģijas maiņa:

- ☐ Augstā rentabilitāte - kā šķērslis biznesa modeļa maiņai

Pārtikas rūpniecības piemērs

Ekonomikas ministrija

IZAUGSME IR JĀBALSTA UZ PRODUKTIVITĀTES PIEAUGUMU

$\Sigma = 5\%$ izaugsme

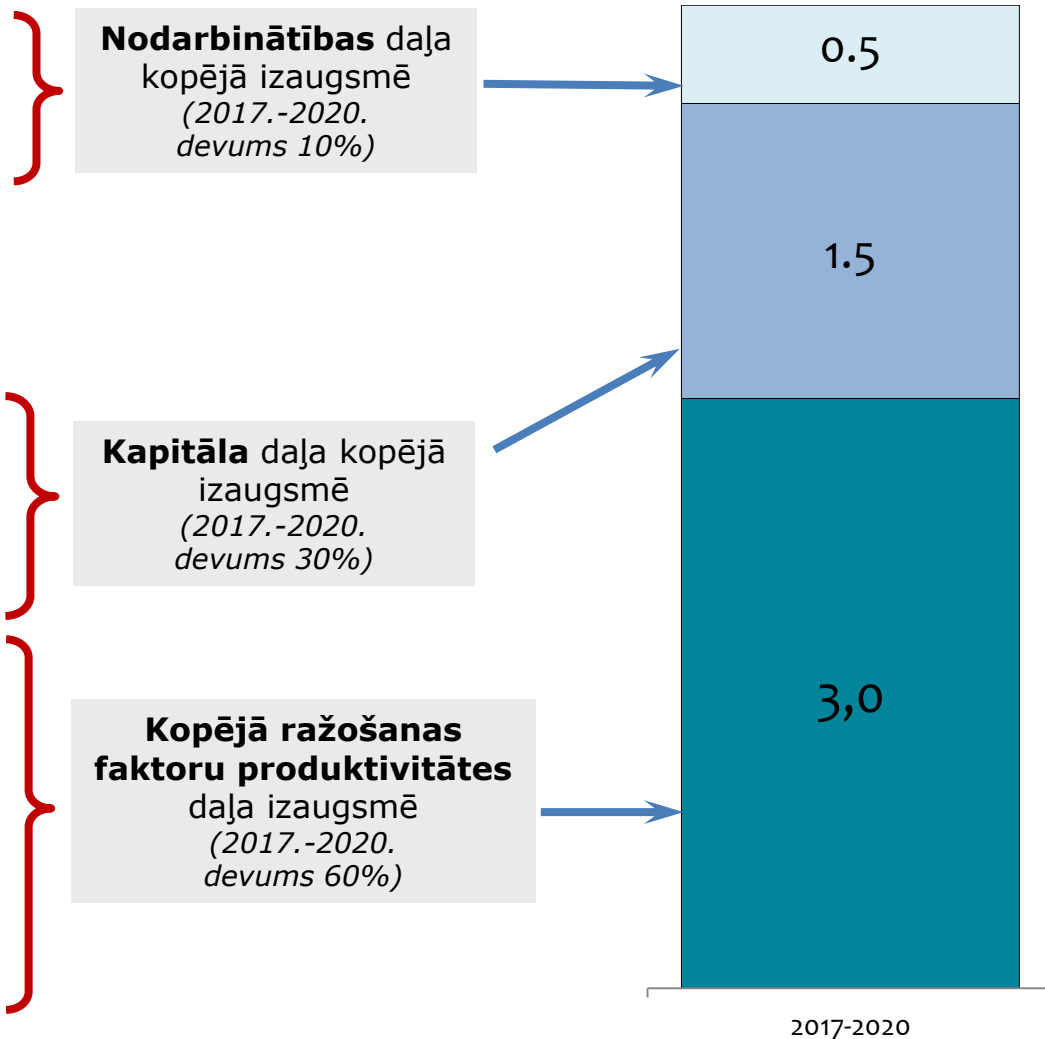
Ekstensīva izaugsme

- Nodarbinātības pieaugums
Vidējā termiņā nodarbinātības
pieaugums būs mērens

Intensīva izaugsme

- ražošanas
modernizēšana,
investīcijas
- ieguldījumi
cilvēkkapitālā
- pētniecība un
inovācija, jauni produkti

Ekonomikas ministrija

DARBA TIRGUS DISPROPORCIJAS NĀKOTNĒ VĒL VAIRĀK VAR SAMAZINĀT PIEEJAMO DARBASPĒKU

Risinājumi:

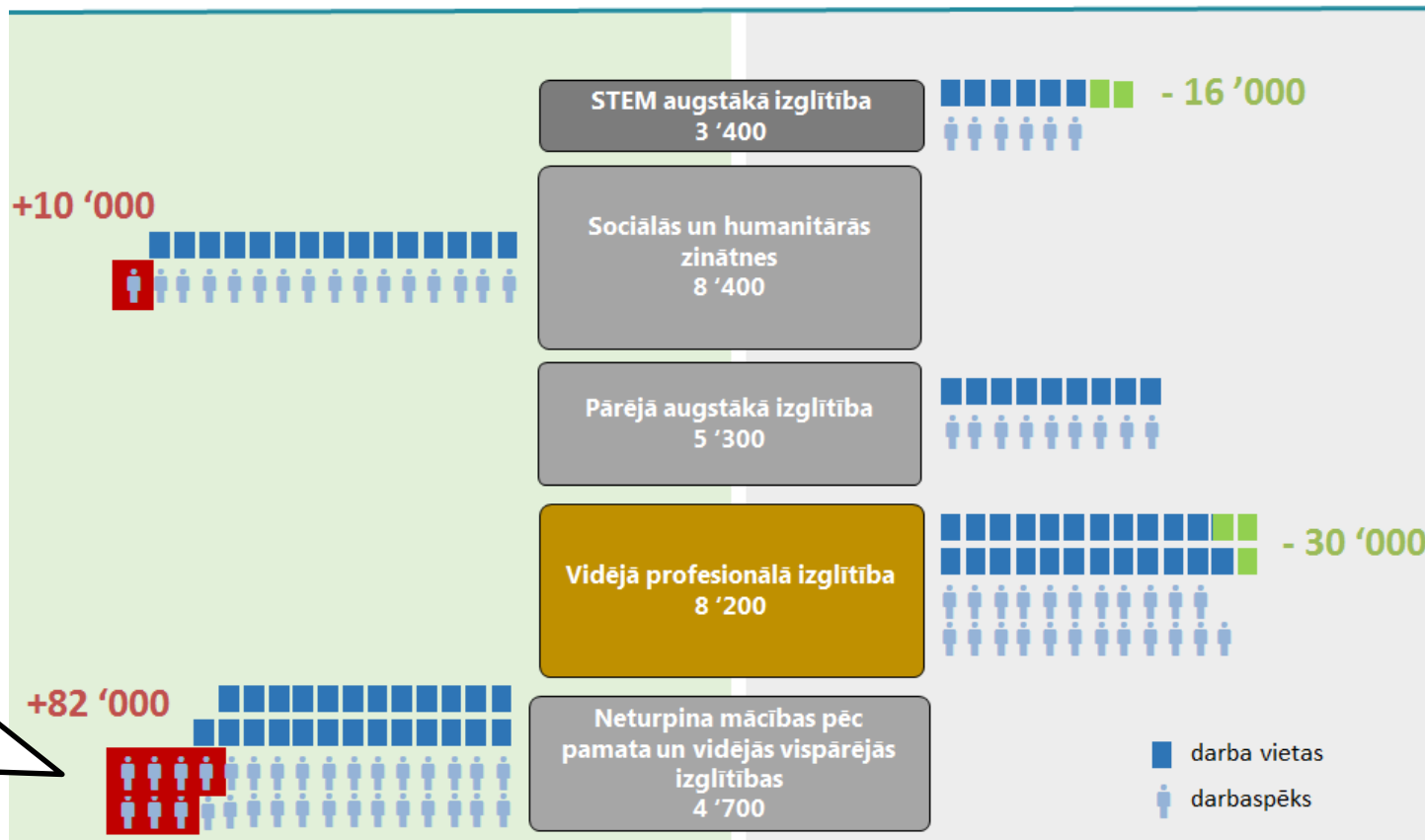
Formāla izglītība – ilgtermiņa

pieaugušo izglītība – īstermiņa un vidus termiņa

Darbaspēka pārpalikums

Absolventi

Darbaspēka iztrūkums

Galvenā mērķauditorija:

- ❖ Jaunieši
- ❖ Zemu kvalificēti darbinieki
- ❖ Bezdarbnieki
- ❖ Pirms pensijas vecuma darbinieki

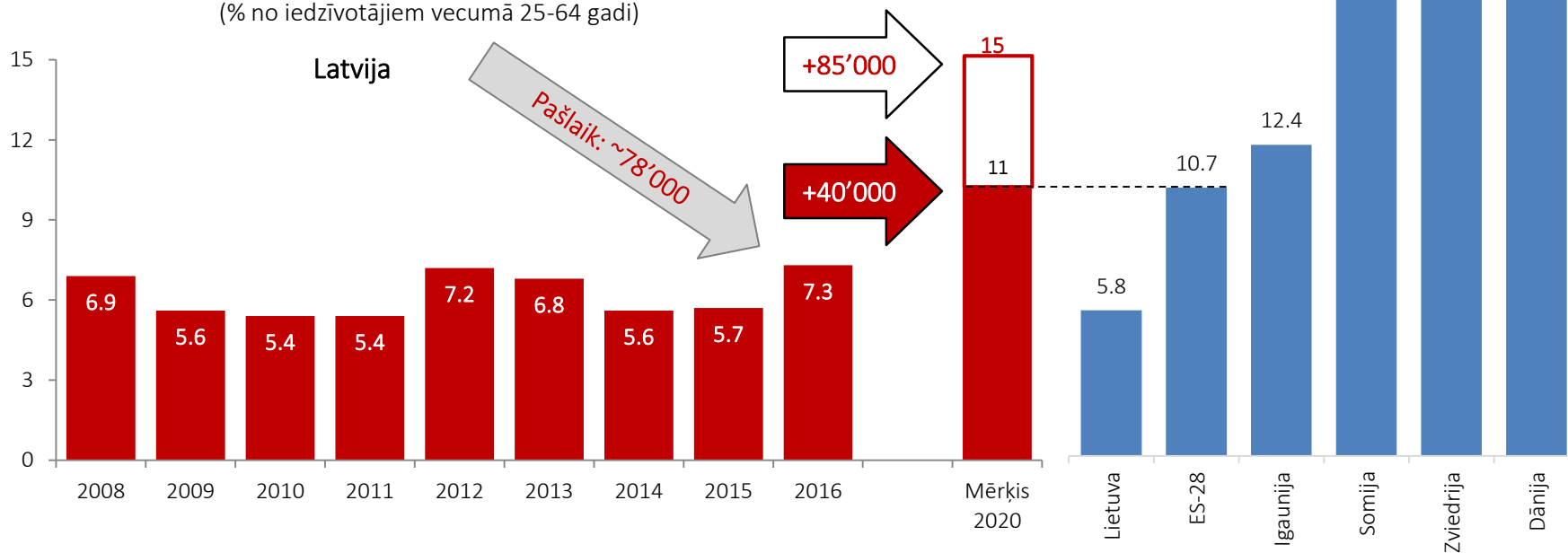
Ekonomikas ministrija

PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBA IR ĀTRS RISINĀJUMS DARBA TIRGUS DISPROPORCIJU MAZINĀŠANAI, TAČU IEDZĪVOTĀJU IESAISTE IR ZEMA

Pieaugušo izglītības loma - profesionālās mobilitātes veicināšana, it īpaši no sektoriem ar zemu produktivitāti uz sektoriem ar augstāku; darbaspēka/prasmju korekcijas īstermiņā un vidējā termiņā

- prasmju uzlabošana, pārkvalifikācija (*up-skilling*)
- darbaspēka / prasmju nodrošināšana perspektīvajām nozarēm

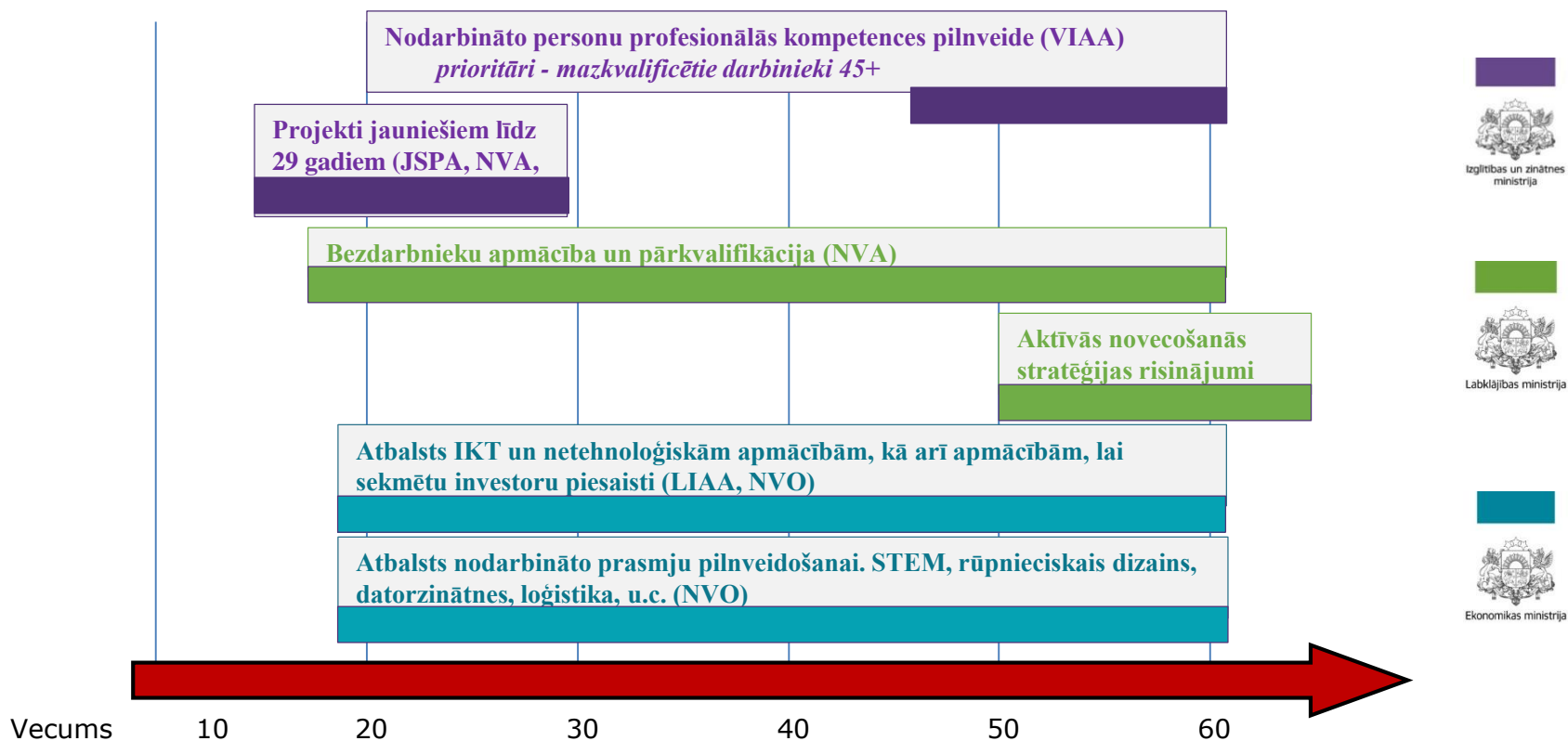
Iedzīvotāju iesaistīšanās līmenis mūžizglītībā (% no iedzīvotājiem vecumā 25-64 gadi)

Ekonomikas ministrija

PAŠREIZĒJIE PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS PASĀKUMI NENODROŠINA ILGTSPĒJĪGU UN VISPUSĪGA PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS SISTĒMU

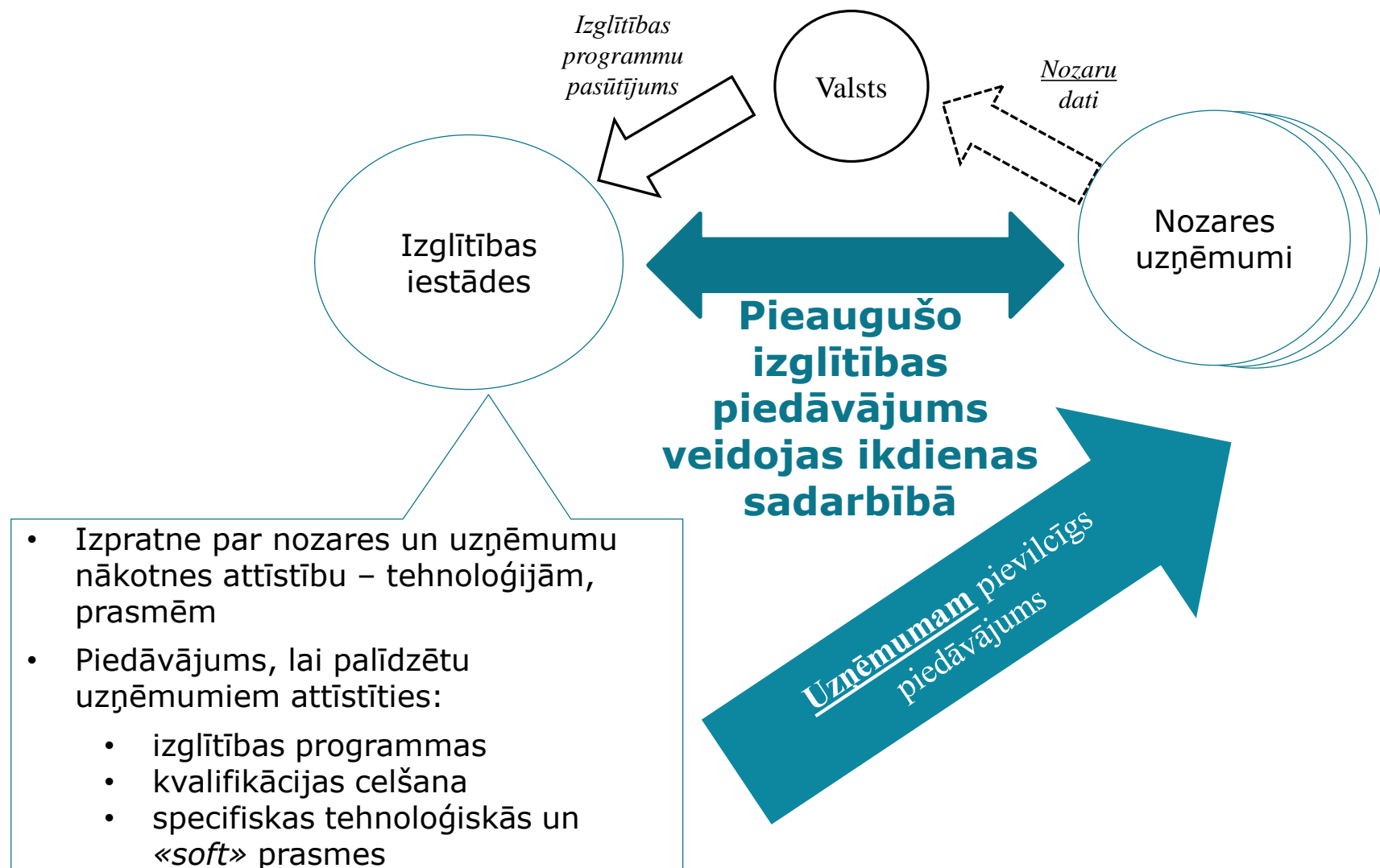

leviešot tikai plānotos ES SF pasākumus netiks sasniegti pieaugušo izglītības mērķi. Nepieciešama pieaugušo izglītības sistēma, kas spēj ātri pielāgoties tirgus vajadzībām.

Ekonomikas ministrija

IZGLĪTĪBAS IESTĀDES KĀ AKTĪVI TIRGUS DALĪBNIKI

Ekonomikas ministrija

KAVĒJOŠIE FAKTORI EFEKTĪVAS PIEAUGUŠO TĀLĀKIZGLĪTĪBAS SISTĒMAS DARBĪBAI

SABIEDRĪBA

- **ZEMA INTERESE. SAGAIDA KURSUS UN PROGRAMMAS INDIVIDUĀLO KOMPETENČU CELŠANAI.**
- **VĀJA REĢIONĀLĀ MOBILITĀTE – DZĪVESVIETA – MĀCĪBU IESTĀDE - DARBS.**
- **NE RETI POTENCIĀLI ZEMAIS ATALGOJUMS NEMOTIVĒ IESAISTĪTIES ILGĀKOS APMĀCĪBAS KURSOS.**

Pēc tautskolu parauga vispārējo prasmju celšana. Reģionālās mobilitātes veicināšana, piem., lētie īres mājokļi

UZŅĒMĒJI

- **EKONOMIKĀ DOMINĒ “ZEMO IZMAKSU” STRATĒĢIJAS, NEATMAKSĀJAS INVESTĒT DARBINIEKU IZGLĪTĪBĀ, MENEDŽMENTS NEIZPROT.**
- **NAV SKAIDRS IZGLĪTĪBAS PIEDĀVĀJUMS (KO, KĀPĒC, KVALITĀTE?).**
- **PIEDĀVĀJUMS NAV ATBILSTOŠS VAI NAV PIEEJAMS (LAIKS, VIETA, ILGUMS).**

Uzņēmēju izglītošana un stimulēšana, izprotot esošā biznesa modeļa modernizēšanas /maiņas nepieciešamību

IZGLĪTĪBAS IESTĀDES

- **NAV SKAIDRS, PRECĪZS PIEPRASĪJUMS. TIRGŪ LĒTI, MAZĀK KVALITATĪVI PIEDĀVĀJUMI. JĀVEIDO JAUNI, SPECIFISKI IZGLĪTĪBAS PRODUKTI.**
- **ADMINISTRĒŠANAS UN FINANSĒŠANAS MEHĀNISMI NAV ATBILSTOŠI, NAV MOTIVĒJOŠI**

Stimuli izglītības iestāžu aktīvai dalībai mācību tirgū. Darba tirgus vajadzībām nepieciešamā piedāvājuma veidošana

VALSTS

Ekonomikas ministrija

SECINĀJUMI

- ❑ **Latvijas ekonomika ir atsākusi pieaugt** – strauji attīstītās apstrādes rūpniecība, stabili aug eksports, investīcijas atsākušas augt. Tomēr darbaspējīgo iedzīvotāju skaita samazinājums kopā ar straujāku ekonomikas izaugsmi rada **riskus ilgtspējīgai tautsaimniecības attīstībai**.
- ❑ Latvija var **zaudēt konkurētspēju zemo izmaksu segmentos** ātrāk nekā iegūt priekšrocības produktu ražošanā ar augstu pievienoto vērtību. Risks nonākt vidējo ienākumu slazdā
- ❑ Ilgtspējīgas un sabalansētās ekonomiskās izaugsmes noteicošais **priekšnosacījums ir produktivitātes līmeņa paaugstināšana**
- ❑ **Transformācijas procesa veicējs ir uzņēmējs** – viņš pieņem lēmumu modernizēt ražošanu vai pārvietot resursus uz citu nozari/reģionu. Uzņēmēju motivācijas veicināšana biznesa modeļa maiņai un jaunu konkurētspējas priekšrocību izzināšanai un veidošanai ir galvenais politikas mērķis
- ❑ Ekonomikas transformācijā **būtiska loma ir izglītībai, t.sk. pieaugušo izglītībai** - profesionālās mobilitātes veicināšana, it īpaši no sektoriem ar zemu produktivitāti uz sektoriem ar augstāku, darbaspēka/prasmju korekcijas īstermiņā un vidējā termiņā
- ❑ Pieaugušo izglītības **atbalsta pasākumi nevar būt efektīvi bez aktīvas uzņēmēju, izglītības iestāžu un sabiedrības iesaistes**

Ekonomikas ministrija

Paldies!

Ekonomikas ministrija

Adrese: Brīvības iela 55, Rīga, LV-1519

Tālrunis: +371 6 7013 100

Fakss: +371 6 7280 882

E-pasts: pasts@em.gov.lv

Mājaslapa: www.em.gov.lv

Twitter: @EM_gov_lv, @siltinam

Youtube: <http://www.youtube.com/ekonomikasministrija>

Facebook: <http://www.facebook.com/atbalstsuznemejiem>